

Izlaz Zagreb Jug

Zágráb, déli kijárat

1

Félelem a hazamenéstől, avagy a hazai sör kihalása

Képzeld el, hogy az orruk előtt elsuhan egy repülőhordozó azokkal a mennydörgő mifénékkel, amelyek fölrepülnek és befúródnak az égbe. Vagy hogy fősorakoznak a járdán a jobboldali radikálisok, miniszoknyában meg neccharisnyában, és agítálni kezdenek a bevándorlók s az afro-ázsiai prostituáltak társadalmi jogaiért, közben meg ingyen adják. Vagy hogy a nappalijában rumbáználni kezd a pápa meg Fidel Castro. Maguk meg egyáltalán nem reagálnak, észre sem veszik. Mert minden agytekevényük, minden idegcsomópontjuk és minden sejtiüknek minden sejtplazmája, minden egyes szórszáluk hegye valami sorsdöntővel foglalkozik. De valóban sorsdöntővel. Például a világbajnokság döntő mérkőzésével, melyben a mieink veszésre állnak, ámde rendezték sorait és visszazoritották az ellenfelet, gólhelyzet van és totál hepaj – és akkor bedöglük a tévékészülék. És hitetlenkedve bámulják azt az átkozott kasztnit.

Pofán csapni a sörösüveggel.

Kivágni az ablakon.

Kiugrani az ablakon.

Mit lehet csinálni?

Ezekkel a kérdésekkel foglalkozik most az agyuk, és semmi más nem érdekes.

Ilyen helyzetben van Baba. Ül a számítógép előtt az Agramer szerkesztőségében és bámulja a monitort avval a döglött-tévé tekintettel. Bámulja tehát Baba a Microsoft ablakát, és várja a csodát. Hogy a monitoron a Software Boldogasszony alakjában megjelenjék egy mondat, egyetlenegy rühös mondat; attól kezdve menni fog minden, mint a karikacsapás. Probléma nélkül. Csak adassék meg neki az az egy mondat.

Pedig reggel olyan egyszerűnek tűnt minden. Olyan örülten egyszerűnek. Reggel, munkába menet megvolt a történet, megvolt az első mondat meg néhány ragyogó motívum, minden megvolt. Most azonban csupán egy végtelen virtuális papírról van, az üres ablak, mely mögött nincsen semmi.

Minden rendben?

Baba összereszt és fölnezt. Ezek a hangok, melyek csak úgy felharsannak valahonnét. Mint mikor az Úr megszólította Ábrahámot Izsák ügyében. Az Úr szerencsére ritkán fordult Babához. Most sem tette. Csupán a városi rovat újságírója állt meg Baba asztala mellett. Még csak néhány hete van a szerkesztőségben, még nem készítette ki a munka. Sem kívül, sem belül. Még mindig nem fogta föl, hogy mibe csöppent bele. Úgy hiszi, hogy a rovatszerkesztő szerelemből dugja, s mindezek a gyomorbajos, ingerült és fölfúvódott, vérekes szemű veteránok, mint amilyen Baba is, voltaképpen festői karakterek. Mindegyik olyan cool. Közben még csak nem is sejt, hogy néhány év múlva ő is festői karakter lesz. És egyáltalán nem fogja coolnak tartani magát.

Tessék, mondta Baba, mikor összeszedte magát.

Ezek a szemétládák, mondta a lány. Közben meg kipurcánt a kompjúterem.

A kompjúterrel nincs semmi baj, mondta Baba.

Megpróbálhatnád újraindítani mégis.

Itt a baj, mondta Baba, és a mutatóujjával megkoppintotta a halántékát.

Azt is újra lehet indítani, mondta a lány.

Talán, így Baba. Megyünk?

Hova?

Ledöntünk valami italt, mondta Baba. Helyreállítjuk a rendszert, meg ilyesmi.

Muszáj írnom, mondta a lány.

Világos, mondta Baba, hogyhogy rögtön nem jutott eszembe?

azonban csak legyintett, és ment tovább a parkoló felé. Még mindig gyötörte az az elpárolgott mondat. A francba, reggel le kellett volna állni az út mellett, és leírni. Most már késő. Ó, hányszor, de hányszor kicsúsztak a kezéből a szálak, mert úgy gondolta: majd később. Holnap. Van idő. Ám az ilyesmi nem várnak ránk az örökkévalóságig. A fontos dolgok állandóan mozgásban vannak, rohannak a maguk pályáin, amelyek csak néha keresztelkednek a mi útjainkkal. Az a nő, akivel a minap szembetalálkoztál az utcán, valószínűleg soha többé nem fog felbukkanni az életedben. A ráismerés örömevel mosolygott rád, nemde, köszönhetél volna neki és szóba elegyedhetél volna vele, ki tudja, mi születhetett volna ebből, de nem tetted meg. Túl sokáig gondolkodtál, s mire utána fordultál, a nő már eltűnt a tömegben. És most eszed magad emiatt. Ilyen esetben mindig gyorsnak kell lenni. Megragadni az alkalmat, aztán lesz idő gondolkodni, hogy mi legyen. A dinoszauruszok azért haltak ki, mert lassan járt az eszük. Csak rágszálták a növényeiket, és úgy gondolták, hogy van idő. Csak az örökkévalóságban van idő, világos?

Baba a Slavonska sugárúton hajtott kelet felé, és azon gondolkodott, hogy most hova legyen. Menjen haza? Á, dehogya, semmiképp sem fog hazamenni. Otthon minden olyan szomorú. A tévészékháznál észak felé kanyarodott, és a Miramarskán befutott a belvárosba. Egy ideig furikázott a városban, megpróbált belőni valami célt. Mindenütt ugyanaz a látvány fogadta: balra s jobbra elmozogtak a házak, köztük szemaforok hunyorogtak. Aztán meguntta ezt a körözést. Nem tudta eldönteni, hová menjen. Eszébe jutott néhány hely, de egyik sem vonzotta különösebben. Ugyan melyik hely lenne érdekes délután négykor a zágrábi nyári hőségben? A Szent Vinko templomnál, miközben a zöldre várt, az Ilica házainak homlokzatára látott. Megpróbált varázsolni. Menjen végig az Ilicán a villamos, most! Omoljon össze ott az a daru, mely a tetők fölött meredezik! Vagy legalább rohanjon ki valaki valamely kapuból kalasnyikóval a kezében, és lőjön bele a járókelőkbe. Semmi sem történt. Lekanyarodott a Dalmatinskába és leparkolt.

Jó lett volna, ha haza bír menni. Otthon lerúgná a mokaszinját, adna Verának egy könnyű puszit, felnyitna egy hideg sört, ledölné a kanapéra, és elmesélné az asszonynak, hogy mi történt aznap.

Elmondaná, hogy a kollégium melletti sövény fedezékéből egy macska ráugrott egy verébre, és fölfalta.

Hogy egy nő összeesett a Gunduliceván, a járókelők pedig átugráltak rajta vagy kikerülték.

Hogy egy öregember, miközben elnázta, hogyan sodor a szél egy nejlonzacskót, azt mondta: Bassza meg, ilyen egyszerű az egész.

Baba azonban nem bír hazamenni és nem bír mesélni Verának a macskáról, a nőről meg az öregemberről. Nem azért, mert ezek régi történetek, és már rég elmondta őket neki. Ez egyáltalán nem probléma. A probléma az, hogy Vera már rég néma, feszült tekintettel várja Babát, ami úgy hat rá, mint az elektrosokk.

Vera tulajdonképpen NEM IS NÉZI Babát, amikor Baba hazamegy. Hanem FÖLMÉRI. Fölméri, hogy mennyire rugalmas a járása. Mennyire hajlítja be a járás közben a térdét. Keresi-e a tenyerével a falat. Milyen szögben hajlik el a teste a vertikális tengelytől. Vera már nem is hallgatja meg, hogy Baba mit mond, csak azt füleli, hogy Baba a torkából beszél-e, vagy a hasából. Baba pedig egyre gyakrabban lép be a lakásba merev léptekkel, a térdét alig hajlítva, sárrészeget. Gyomormordulással köszön. A tenyere rémülten keresi a falat.

Jesszusom, morogja ilyen állapotban, borzalmas napom volt.

Vagy: Majd' szétrobban a fejem reggel óta, mindjárt megőrülök.

A szerkesztőség előtti kávéházi teraszt megszállták az újságírók. Hangozan beszéltek, röhögtek és ittak. Néhányan az asztalukhoz hívták Babát, ő

Vagy: Romlott volt az a szar, amit abban az átkozott büfében ettem.

Vagy valami ilyesmit.

Mire Vera elfordítja tőle a fejét. Nem mond semmit, csak magába fordul. Baba meg elvonszolja magát a kanapéig, és nagy terveket szövöget. A regényről hadovázik, amit meg fog írni. Vagy arról, hogy hívják át egy másik szerkesztőségbe, és nagy fizut kínálnak. Vagy arról, hogy manapság egyáltalán nem...

Vera nem figyel rá. Vera fülei egyre kevésbé fogékonyak Baba frekvenciáira. És Baba elvész az összefüggéstelen gondolatok labirintusaiban. Aztán elalszik.

Mikor fölébred, a hajánál fogva előszed valami témát, hogy kitapogassa a terepet. Fürkészi Verát, megpróbálja rekonstruálni, hogy mi történt, amióta hazajött. Sokat rizsált? Szívta az asszony véréét? Otthon volt egyáltalán Vera, amikor hazajött? Locsog valamit össze-vissza, és egy sarokba szorított ökölvívó szemével nézi a feleségét. Vera csak hallgat, az arcáról nem tudja leolvasni, hogy mit gondol. Na, hát e miatt a kibaszás miatt fél Baba hazamenni. A félelem a hazamenéstől olyan betegség, melyet még nem vizsgáltak ki. Mi több, ismeretlen okokból kifolyólag teljesen elhanyagolták, és ellentétben más félelemekkel, nincs semmiféle orvostudományi státusza. Még csak neve sincsen. Egy névtelen betegségből, melyről az orvostudomány nem vesz tudomást, hogy lehetne kigyógyulni? Hát ezért áll Baba a Komiža büfé pultjánál a Masarykova utcában, mokaszinban, és némán issza a langyos sörét, és olyan dolgokról gondolkodik, amilyenekről azok szoktak, akiket a hazamenéstől való félelem kínja rág.

Ó, szíve a városnak, melytől az ifjúságom kaptam, recseg a régi sláger a falra szerelt hangszóróból, Baba pedig, miközben a kézfejjével letörli a sörhabot a szájáról, arról töpreng, hogyhogya ez a düledező viskó még mindig ellenáll az új szelek új rohamainak? Mit jelent ez? Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy a Komižában még mindig lehet hazai sört kapni. Ami, ha jobban belegondol, csöppet sem jelentéktelen apróság. Mint fel nem eszmélt antiglobalista – meg hát azért is, mert tökéletesen tisztában volt vele, hogy a vicc az októberi forradalomról meg a vodkáról tulajdonképpen nem is vicc – Baba elég közömbösen fogadta az újdonságok lavináját, mely a vasfüggöny lebontása óta elborította Zágrábot. Tíz év múlva Baba megállapította, hogy ha mindent összeadunk és kivonunk, az egyetlen említésre méltó változás azoknak a preszszóknak a megfoghatósága, amelyekben hazai sör is kapható. Kiderült, hogy a legendás demokrácia, amiről annyit papolnak, nem más, mint a hazai sör kialakíthatósága.

Babát tehát nem győzött ámuldozni (és örülni), hogy a Komiža büfé még mindig létezik, és olyan, amilyen. Evvel a kör alakú pulttal, mely akár egy géppuskafészek, a nikkal peremével, melyet sok veszélyes semmirekellő könyöke glancolt fényesre, a pult fölött a tömény italokkal megrakott falipolccal, az üvegvitrinrel (parizeres szendvicsek majonézzel meg kókadt zöldsaláta-levelekkel díszítve). A fa bárszékekkel, a csempézett fallal s a műkristály-csillárokkal. A pokolian büzlő vécéjével, az örökkön örökké bedugult vécésészével, a csorba piszoárokkal, az összehugyozott padlóval... Ámde a keresztben áthúzott cigarettát ábrázoló náci ragaszok NÉLKÜL. S végül, de nem utolsó sorban, a molett pincéernővel, aki fehér blúzban, sötétkék szoknyában, duzzadt lábain vászon gyögcipőben áll a pult mögött,

és csak meghatározott számú rendelést ért meg, nem többet. Kávé. Rendben. Tea. Indiai vagy csipkebogyó? Ožujsko pivo. Azonnal. Spriccer. Graševina vagy rizling? Konyak. Rögjön. Pelinkovac, törköly, travarica... Áldott egyszerűség, mely egyre ritkább ebben az információkkal és újdonságokkal bombázott világban. Baba elámult (és örvendett), hogy a bitangok egyike, akik a háborúban kaszáltak, nem vetett még szemet a Komižára, és nem változtatta át valamivé, melynek ajtaja fölött, példának okáért, a RISTORANTE DELLARTE GRANDIOSA felirat díszleg, s ahol azokat a komplikált nevű ételeket és italokat tálalják, melyek nevétől megbotlik az ember nyelve, mint aki szét van csúszva.

Az emberek, igen ostobán, meg vannak győződve, agyalt Baba, és mutatta a pultosnőnek, hogy töltsön neki még egyet, hogy ha bemennek egy ilyen grandiosóba, maguk is fölvesznek bizonyos jellemvonásokat. Hogy ha lenyelnek valami komplikált nevű digó vagy francia kotyvalékot, automatikusan átlövik magukat egy párhuzamos, mindenesetre jobb világba. Mintha ott köretként peyotlt meg szent gombákat szolgálnának fel, és a süteményeket LSD-vel töltenék meg. Mi ebben a kibaszás? – filózott Baba. Miért akarunk oly makacsul azokká válni, akik még tébolyultan sem leszünk? Miért csesztetjük egymást mindennel? Na ja, a fizetésem elég szárnalmas és nyakig el vagyok adósodva, halálomig fizetni fogom a részleteket, de első osztályú kocsim van és a Grandiosóba járok. Hát te? Neked milyen kocsid van, és hova jársz? Ha így állnak a dolgok, gondolta Baba, elnézvén, hogyan ömlik át a sörhab a korsó peremén a pultosnő sonkás ujjaira, nem marad más hátra, mint a svábbogarakra szavazni ezen az evolúciós mérkőzésen. Ők okésak, teszik a dolgukat, és nem foglalkoznak ilyen marhaságokkal.

A pultosnő újabb korsó sört helyezett Baba elé, aki azon morfondírozott, vajon átváltozik-e most ez a nő pillangók felhőjévé, az egyik rászáll a rózsára, amit ő leszed, és megnyílik előtte a kapu, az igazi kapu, melynek megnyílását valamennyien várjuk, mely mögött nincs kikapcsolt telefon, bírság előtti utolsó figyelmeztetés a bankból, tolakodás a villamosban, krétával a járdára rajzolt emberek...

Semmi esélye, ingatta a fejét Baba. A Komiža olyan fekete lyuk az időben, ahol semmi sem történik. Az idő itt rég megállt. Baba gyakran gondol úgy magára, mint aki betokosodott az időbe. Negyvenhat évesen az ember nem kezdhet bele isten tudja mibe. Legföljebb várhat. A várakozás pedig egy-két sör mellett kellemesebb, nem? Baba fölhajította a sörét, lecsapta a pénzt a pultra, és kiment az utcára. Abba a világba, ahol az emberek összeesnek a járdán vagy foggal-körömmel kapaszkodnak az életbe, avagy ész nélkül rohagnak föl-le, nem is sejtven, hogy előbb-utóbb beszaladnak abba az utcába, amelyből nem lesz visszaút.

(regényrészlet)

RADICS VIKTÓRIA FORDÍTÁSA

